

Leerdoelenlijn LOB

5 Loopbaan-competenties*

Fase 1: Introductie op leren kiezen, klas 1 en 2
Fase 2: Kiezen van een profiel, klas 3
Fase 3: Kiezen van een studie, klas 4, 5 (en 6)
Fase 4: Doordenken en eventueel bijstellen van keuzes, Jaar 1 HO

Motievenreflectie

Wat wil ik en waarom wil ik dat?

fase 1 fase 2 fase 3 fase 4

Kwaliteitenreflectie

Wat kan ik?

fase 1 fase 2 fase 3 fase 4

Loopbaansturing

Hoe bereik ik dat?

fase 1 fase 2 fase 3 fase 4

Werkexploratie

'Waar vind ik werk dat bij me past?'

fase 1 fase 2 fase 3 fase 4

Netwerken

Wie kan me daarbij helpen?

fase 1 fase 2 fase 3 fase 4

Introductie

Het doel van LOB is om leerlingen een sterke en optimale studiekeuzebegeleiding te geven voor, door en na de poort, zodat iedere leerling/student de juiste plek weet te vinden doordat zij bewust door het keuzeproces gaan. Dit document bevat een leidraad LOB voor het vo en ho. In deze leerlijn staan rubrics uitgewerkt:

- met leerdoelen per fase van kiezen
- op basis van de 5 loopbaancompetenties
- die per fase weer worden verdeeld in niveaus volgens de solo taxonomie. .

De leerdoelenlijn LOB is een instrument om het eigen LOB-programma te ordenen en een instrument om good practices/ LOB-opdrachten te delen in de regio.

De leerdoelenlijn kan worden ingezet op 3 niveaus.

OPERATIONEEL NIVEAU

In de klas

TACTISCH NIVEAU

Beleid vanuit de school

STRATEGISCH NIVEAU

Learning community

niveaus

Operationeel niveau; in de klas

De leerdoelenlijn kan in de klas worden gebruikt om te kwalificeren waar de leerling staat in het leerproces 'leren kiezen'. Door met de leerling het gesprek aan te gaan over de leerdoelen betreffende het leren kiezen kan een passende leeractiviteit worden gezocht die past bij waar de leerling nu staat, waar hij/zij heen wil en wat de volgende stap is die hij/zij wil zetten om daar te komen. Doordat het pad naar de leeruitkomst helder is beschreven weet de leerling beter wat er van hem/haar wordt verwacht en waarom hij/zij een bepaalde leeractiviteit onderneemt.

Tactisch niveau; LOB beleid & programma op school

De leerdoelenlijn kan worden gebruikt als een ondersteuning van de constructive alignment en backward design in het curriculum ontwerp voor het LOB beleid en programma. Het helpt de school bepalen waarom zij LOB aanbieden, waar de leerlingen naartoe werken en welke stappen zij zetten om daar te komen. Vanuit de doelen kan de toetsing, de leeractiviteit, de middelen en de ondersteuning worden bepaald in lijn met elkaar en gekoppeld aan de leeruitkomst. Uiteraard kan een leeractiviteit en de toetsing van het leren kiezen meerdere leerdoelen omvatten.

Daarbij kan het bestaande LOB beleid en programma langs de leerdoelenlijn worden gelegd om te analyseren of de vijf loopbaancompetenties evenredig aan bod komen binnen het huidige programma en mogelijk anderszins aanpassingen op het programma worden gemaakt.

Strategisch niveau; een regionale leergemeenschap

Binnen onze regio gebeuren er veel mooie dingen op gebied van LOB en zijn er genoeg good practices. Onze leerlingen verdienen een extra steuntje in de rug als het aankomt op studiekeuze, omdat de studenten in Rotterdam gemiddeld net iets vaker uitvallen in het eerste jaar, voornamelijk omdat zij andere verwachtingen hadden van hun opleiding. Het is daarom belangrijk dat alle leerlingen in onze regio goed leren kiezen. Dat zij de competenties hebben om te kiezen, zodat zij bewuste loopbaankeuzes kunnen maken. Wij zijn een regionale leergemeenschap LOB. De leerdoelenlijn kan ons kader zijn om online good practices te delen via een platform; waar good practices kunnen worden geupload en gedownload, zodat wij door te delen met elkaar allemaal een kwalitatief hoogstaand LOB programma ontwikkelen dat elke leerling de kans geeft om goed te leren kiezen, sturing te geven aan eigen toekomst en zijn/haar plek te vinden in de maatschappij.

Dit product is ontwikkeld door het samenwerkingsverband VO-HO "Samenwerken aan betere aansluiting VO-HO en is ontstaan in cocreatie tussen het vo, het hbo en de universiteit.

Ontwikkelaars zijn: Renske Krijger-den Hartog (HR), Rowan Beijck-Huijgen (EUR), Bartha Moerkerk (CSG Prins Maurits), Trudy Kerkhof (DevelsteinCollege), Annemiek Grootendorst (HR), Douwe van der Hucht (LOB Expertisepunt/HAN), Annet van der Zandt-van Gorp (RGO Middelharnis), Henriette Versprille (HR), Sophie van der Plas-Halin (EUR) & Mariska Ruffi (RGO Middelharnis)

Overzicht Fasen 'leren kiezen'

Fase 1: Introductie op leren kiezen, klas 1 en 2

Fase 2: Kiezen van een profiel, klas 3

Fase 3: Kiezen van een studie, klas 4, 5 (en 6)

Fase 4: Doordenken en eventueel bijstellen van keuzes, Jaar 1 HO

Overzicht loopbaancompetenties¹

Kwaliteitenreflectie ('Wat kan ik?')

Deze competentie gaat over het onderzoeken waar je goed en minder goed in bent. Als je weet waar je goed in bent en wat je kwaliteiten zijn, ga je nadenken over hoe je deze kwaliteiten kunt inzetten om je doelen in het werk te behalen.

Motievenreflectie ('Wat wil ik en waarom wil ik dat?')

Motievenreflectie gaat over de wensen en de waarden die van belang zijn voor je loopbaan. Bij motievenreflectie onderzoek je wat werkelijk belangrijk is voor je in het leven. Je denkt na over wat je voldoening geeft en wat je nodig hebt om prettig te kunnen werken.

Werkexploratie ('Waar vind ik werk dat bij me past?')

Werkexploratie gaat over het onderzoeken van werk en op waar de kansen op de arbeidsmarkt zijn. Bij deze competentie ga je ontdekken wat bepaald werk van je vraagt, welke kennis en vaardigheden je hiervoor nodig hebt. Maar ook welke waarden in dit werk van belang zijn; komen deze overeen met jouw waarden? Werkexploratie gaat ook over hoe je geschikt werk kunt zoeken. Bijvoorbeeld hoe je een sollicitatiebrief schrijft, informatie kunt verzamelen en een gesprek kunt voeren.

Loopbaansturing ('Hoe bereik ik dat?')

Loopbaansturing heeft te maken met keuzes maken en het onderzoeken van de gevolgen van die keuzes. Bij loopbaansturing ga je acties ondernemen om je eigen loopbaan te sturen. Bijvoorbeeld een bepaalde opleiding volgen waardoor je een beroep kunt uitoefenen dat bij je past. Of door met anderen te gaan praten over wat je wilt en kunt. Je plant de activiteiten die je wilt ondernemen en je organiseert de hulp die je hierbij nodig hebt. Loopbaansturing heeft te maken met het heft in eigen hand te nemen en initiatief te tonen.

Netwerken ('Wie kan me daarbij helpen?')

De loopbaancompetentie 'netwerken' gaat over contacten opbouwen en onderhouden die je helpen in je loopbaan. Deze contacten gebruik je bijvoorbeeld om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en welke mogelijkheden er allemaal zijn. Je kunt je contacten uit je netwerk ook gebruiken om daadwerkelijk een nieuwe baan te vinden. Het blijkt dat je de meeste kans hebt om een nieuwe baan te vinden, wanneer contacten uit je netwerk je hierbij helpen.

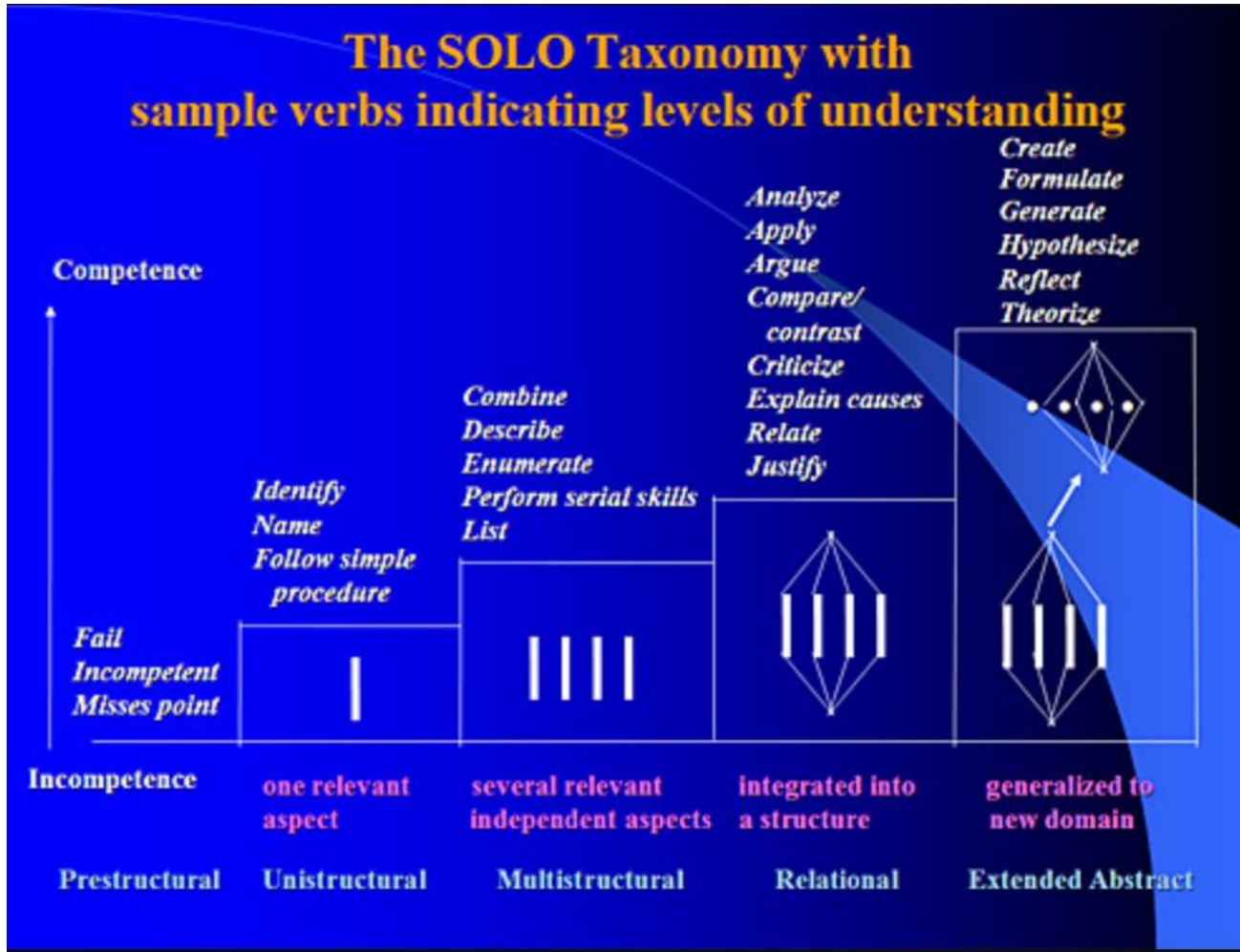
¹ Kuipers et al. (2016)

SOLO taxonomie

Voor de leerdoelenlijn LOB is de SOLO taxonomie gebruikt.

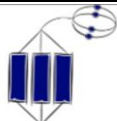
De SOLO taxonomie verdeelt een leerdoel in de verschillende fases van leren. Hoe verder een leerling komt in het leerproces, hoe complexer dit wordt. SOLO staat voor Structure of the Observed Learning Outcomes. Het helpt ons te kwalificeren waar een leerling staat in een leerproces doordat een leeruitkomst wordt opgedeeld; Een leerling begrijpt één of enkele aspecten van het concept (unistructural), een leerling begrijpt meerdere aspecten (multistructural), een leerling kan de aspecten met elkaar verbinden (relational) en een leerling kan zelfstandig met het concept aan de slag (extended abstract). Hierdoor kunnen bij het leerresultaat kwalitatief i.p.v. kwantitatief beoordelen. Daarnaast kan het helpen bij de implementatie van constructive alignment in het curriculum ontwerp (Biggs & Collins, 1982)

Overzicht SOLO taxonomie

Kwaliteitenreflectie (Wat kan ik?)

		Docentsturing		gedeelde sturing		zelfsturing
Niveau		 Prestructural	 Unistructural	 Multistructural	 Relational	 Extended abstract
Fase	Concept leerdoel	Geen idee	Een idee	Meerdere ideeën	Kan ideeën met elkaar verbinden	Staat boven de stof en kan ideeën toepassen in nieuwe situaties
Omschrijving Fase 1 VO klas 1 en 2 Introductie op leren kiezen	Bewustzijn van sterke en zwakke punten Bewustzijn van sterke en zwakke punten in relatie tot doelen.	Ik weet niet waar ik sterk of zwak in ben.	Ik kan en durf een enkel sterk en/of zwak punt van mezelf benoemen.	Ik kan en durf mijn sterke en zwakke punten te benoemen.	Ik kan en durf mijn sterke en zwakke punten te benoemen en kan deze verbinden aan voorbeelden op school.	Ik kan en durf mijn sterke en zwakke punten te benoemen en weet hoe deze invloed hebben op mijn schoolwerk.
Omschrijving Fase 2 VO klas 3 Kiezen van profiel	Inzicht in eigen kwaliteiten en ontwikkelpunten	Ik zie geen reden waarom ik over mijn sterke en zwakke punten moet nadenken.	Ik heb enig idee hoe ik mijn sterke en zwakke punten verder kan ontwikkelen.	Ik stel mijzelf doelen over hoe ik mijn sterke en zwakke punten kan ontwikkelen.	Ik ben trots op mijn sterke punten en ik kan benoemen welke stappen ik moet nemen om mijn doelen te bereiken en mijn zwakke punten te ontwikkelen	Ik ben trots op mijn sterke punten, kan vertellen waarin ik ben gegroeid en wat ik nog nodig heb om verder te groeien naar mijn doelen. Ik weet welke stappen ik moet nemen om mijn zwakke punten te ontwikkelen.
		Ik weet niet wat mijn sterke punten zijn of waar ik trots op kan zijn, of wat ik nog wil ontwikkelen	Ik weet een paar sterke punten te benoemen en kan deze vertalen naar kwaliteiten. Ik kan	Ik weet ongeveer wat mijn kwaliteiten zijn en kan daar met voorbeelden van eigen ervaringen over	Ik kan mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten benoemen vanuit eerdere ervaringen en ik denk na over hoe ik mijn	Ik weet wat mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten zijn, ik kan deze verbinden aan eerdere ervaringen en kan deze verbinden aan

	Bewustzijn van kwaliteiten en ontwikkelpunten in relatie tot profielkeuze	Ik wil of kan niet over mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten nadenken voor mijn profielkeuze	benoemen waarin ik minder goed ben. Ik kan een enkele kwaliteit of ontwikkelpunt benoemen deze verbinden aan mijn profielkeuze.	vertellen. Ik weet waarin ik nog moet leren. Ik kan mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten noemen, maar weet niet hoe ik deze kan ontwikkelen, gericht op mijn profielkeuze.	kwaliteiten in de bovenbouw het beste kan inzetten. Ik kan mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten benoemen en weet hoe ik deze kan ontwikkelen gericht op mijn profielkeuze.	beelden/inzichten over mijn schoolloopbaan in de bovenbouw. Ik ben trots op mijn kwaliteiten! Ik kan mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten benoemen en ik onderneem actie om deze te ontwikkelen, gericht op mijn profielkeuze.
Omschrijving Fase 3 VO klas 456 Studiekeuze	Inzicht in eigen kwaliteiten en ontwikkelpunten Bewustzijn van kwaliteiten en ontwikkelpunten in relatie tot studiekeuze	Ik wil of kan niet over mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten nadenken. Ik weet niet goed wat mijn kwaliteiten zijn, wat ik nog kan/wil ontwikkelen en/of waar ik trots op ben.	Ik kan enkele kwaliteiten en ontwikkelpunten benoemen en kan daar een voorbeeld van geven. Ik kan een enkele kwaliteiten ontwikkelpunt benoemen waar ik goed in ben gericht op mijn studiekeuze.	Ik weet wat mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten zijn en kan daar met voorbeelden van eigen ervaringen over vertellen. Ik kan meerdere kwaliteiten en ontwikkelpunten benoemen gericht op mijn studiekeuze.	Ik kan mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten benoemen vanuit eerdere ervaringen en ik denk na over hoe ik mijn kwaliteiten in de bovenbouw het beste kan inzetten. Ik ben mij bewust van mijn kwaliteiten, ontwikkelpunten en weet over welke vaardigheden ik beschik en ik denk na over hoe ik deze kan ontwikkelen gericht op mijn studiekeuze.	Ik kan mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten duidelijk benoemen, deze in verband brengen met eerdere ervaringen in mijn leven en met realistische beelden/inzichten over mijn toekomstige studie en toekomstig beroep Ik ben mij bewust van mijn kwaliteiten, weet over welke vaardigheden ik beschik en onderneem zelf actie om deze te ontwikkelen, gericht op mijn eigen studiekeuze. Ik ben trots op mijn kwaliteiten!

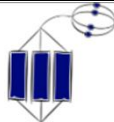

Omschrijving Fase 4 HBO/WO jaar 1	Inzicht in eigen kwaliteiten en ontwikkelpunten	Ik ben me niet bewust van mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten.	Ik reflecteer op mezelf, ik kan een enkele kwaliteit en ontwikkelpunt van mezelf benoemen en onderbouwen.	Ik reflecteer op mezelf en geef een realistisch beeld van mezelf, aan de hand van mijn kwaliteiten, mijn talenten, mijn vaardigheden en mijn ontwikkelpunten..	Ik verbind mijn kwaliteiten, talenten en vaardigheden aan mijn gemaakte studiekeuze en de manier waarop ik in mijn studie acteer. Ik weet waaraan ik nog moet werken om het beter te doen in mijn studie.	Ik kan de ontwikkeling van mijn kwaliteiten, talenten, vaardigheden en ontwikkelpunten in verband brengen met eerdere ervaringen in mijn leven en met beelden/inzichten over mijn toekomstige werk en professionele ontwikkeling, c.q. levensloop.
	Bewustzijn van kwaliteiten en ontwikkelpunten in relatie tot loopbaan	Ik ben niet bewust bezig met het onderzoeken welke van mijn kwaliteiten nodig zijn voor mijn studieloopbaan en weet niet waarin ik me nog kan ontwikkelen	Ik onderzoek mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten ten behoeve van de ontwikkeling van mijn studieloopbaan.	Ik ontwikkel mijn kwaliteiten en ontwikkelpunten doelgericht aan de hand van binnen- en buitenschoolse activiteiten.	Ik kan aan de hand van mijn ervaringen m.b.t. mijn kwaliteiten mijn 'zeker weten' en mijn ontwikkelpunten en twijfels benoemen en het gesprek hierover voeren met medestudenten en studietoestel.	Ik verbind mijn kwaliteiten, talenten, vaardigheden en ontwikkelpunten onderbouwd aan mijn professionele toekomst en mijn professionele ontwikkeling binnen mijn studieloopbaan.

Motievenreflectie (Wat wil ik?)

Niveau		 Prestructural	 Unistruktural	 Multistruktural	 Relational	 Extended abstract
Fase	Concept leerdoel	Geen idee	Een idee	Meerdere ideeën	Kan ideeën met elkaar verbinden	Staat boven de stof en kan ideeën toepassen in nieuwe situaties
Omschrijving Fase 1 VO klas 1 en 2 Introductie op leren kiezen	Nadenken over toekomst wensen Koppeling van eigenschappen aan wat belangrijk is Drijfveren benoemen	Ik weet niet zo goed waarom ik iets wel of niet doe. Ik weet niet zo goed waarom ik mij wel of niet op een bepaalde manier gedraag. Ik kan niet of nauwelijks benoemen waarom ik dingen leuk vind of/en waarom ik ergens beter in wil worden.	Ik kan een wens over mijn latere leven als ik volwassen ben benoemen. Ik kan een eigenschap van mijzelf benoemen waar ik trots op ben. Ik omschrijf waarom ik ergens blij van word en/of waarom ik ergens beter in wil worden.	Ik kan meerdere wensen over mijn latere leven benoemen. Ik kan een aantal eigenschappen van mijzelf benoemen waar ik trots op ben en uitleggen hoe ik mij dan gedraag. Ik omschrijf in detail waar ik blij van word, waarom ik iets doe en/of waarom ik ergens beter in wil worden en ik kan voorbeelden benoemen zoals een hobby of sport.	Ik kan mijn wensen voor later benoemen en ik denk na over hoe ik deze wensen werkelijkheid kan laten worden in mijn leven. Ik kan vanuit mijn goede eigenschappen en hoe ik mij dan gedraag, vertellen wat ik belangrijk vind in het leven. Ik omschrijf in detail waar ik beter in wil worden, waar ik blij van word en wat mij motiveert op school, ik kan dit vertalen naar drijfveren. Ik kan voorbeelden benoemen.	Ik denk na over hoe ik mijn wensen in het leven kan vervullen en wat ik daarvoor nu op school moet doen. Ik kan op basis van wat ik belangrijk vind in mijn leven mijn waarden en normen benoemen, ik weet hoe deze mij kunnen helpen op school en denk na hoe ik mij hierin verder wil ontwikkelen. Ik kan benoemen wat mij in actie zet en vertaal deze drijfveren in buitenschoolse activiteiten en naar mijn schoolwerk.

Omschrijving Fase 2 VO klas 3 Kiezen van profiel	Nadenken over toekomst wensen	Ik weet niet zo goed waarom ik iets wel of niet doe.	Ik kan een wens over mijn latere leven als ik volwassen ben benoemen.	Ik kan meerdere wensen over mijn latere leven benoemen.	Ik kan mijn wensen voor later benoemen en ik denk na over welk profiel ik nodig heb om deze wensen te vervullen.	Ik denk na over welk profiel ik nodig heb om mijn wensen in het leven te vervullen en wat ik daarvoor nu op school moet doen.
	Interesse in vakken	Ik baseer mijn profielkeuze op goede en slechte ervaringen met vakken of docenten of ik baseer mijn profielkeuze op de keuze van vrienden.	Ik onderzoek van welke vakken ik blij word.	Ik onderzoek van welke vakken ik blij word en ik licht toe over welk aspect van de profielkeuze ik mij zeker voel en welke vragen of dilemma's nog spelen.	Ik benoem van welke vakken ik blij word en als dat een vak betreft dat nu niet zo goed gaat, dan zoek ik een manier om dat te verbeteren, zodat ik dit vak kan kiezen.	Ik heb een bewuste profielkeuze gemaakt, omdat ik weet van welke vakken ik blij word en weet hoe ik mij eventueel op realistische wijze kan verbeteren voor een vak.
	Beroepssectoren	Ik heb nog geen goed beeld van de beroepssectoren en de bijbehorende profielen.	Ik heb een idee van beroepssectoren en bijbehorende profielen.	Ik verdiep mij in de beroepssectoren en de bijbehorende profielen.	Ik herken de beroepssectoren en de bijbehorende profielen. Ik verdiep mij in een beroepssector door gesprekken te voeren en bijvoorbeeld een snuffelstage te lopen.	Ik heb een bewuste profielkeuze gemaakt op basis van onderzoek naar beroepssectoren en bijbehorende profielen. Voor dit onderzoek heb ik een combi ingezet van deskresearch, (digitaal) werkbezoek, feedback vragen en interviews. Vanuit mijn onderzoek formuleer ik een toekomstdoel en ik beargumenteer welk profiel, welke vakken en welke beroepssector mij motiveren om mijn toekomstdoel te bereiken.
	Motieven, drijfveren en waarden	Ik heb moeite om te ontdekken welk			Ik koppel mijn wensen voor later aan mijn	Ik koppel mijn motieven en waarden

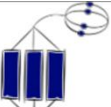
		profiel en welke vakken goed bij mij passen.	Ik kan enigszins benoemen hoe ik mijn wensen voor later en mijn waarden kan gebruiken in mijn profielkeuze.	motieven en waarden en onderzoek hoe de verschillende profielen bij mij passen.	aan mijn drijfveren en weet hoe ik dit kan gebruiken in mijn profielkeuze en persoonlijke ontwikkeling.	door doelen te formuleren vanuit mijn motieven, drijfveren en waarden en kan dit koppelen aan mijn persoonlijke ontwikkeling.
--	--	--	---	---	---	---

Omschrijving Fase 3 VO klas 456 Studiekeuze	Toekomstwensen en beroepen Motieven, drijfveren en waarden	Ik toon geen belangstelling om me te oriënteren op de vervolgstap na het VO. Ik kan niet benoemen wat mij interesseert en wat ik belangrijk vind in het leven.	Ik heb enigszins een idee over welke vervolgstappen ik wil zetten na het VO aan de hand van mijn wensen voor mijn toekomst. Ik kan enigszins benoemen wat mij interesseert en wat ik belangrijk vind in het leven aan de hand van wat ik later wil worden.	Ik vergelijk verschillende vervolgopleidingen met elkaar aan de hand van mijn wensen voor de toekomst. Ik benoem wat mij interesseert en wat ik belangrijk vind in het leven aan de hand van mijn motieven en waarden. Op basis hiervan verdiep ik mij in de beroepssectoren en de bijbehorende (studie)keuzes.	Ik beargumenteer op basis van onderzoek, deskresearch, (digitaal) werkbezoek, feedback vragen en interviews waarom ik tot een vervolgstap na het VO ben gekomen en hoe zich dit verhoudt tot mijn toekomstwensen. Ik beargumenteer welke (studie)keuze en beroepssector aan de hand van eerder ontdekte motieven, drijfveren en waarden. Ik licht toe over welke aspecten van mijn keuze ik mij zeker voel en welke dilemma's nog spelen.	Ik heb een bewuste keuze gemaakt over wat ik na het VO wil doen en beargumenteer op basis van onderzoek, deskresearch, (digitaal) werkbezoek, feedback vragen en interviews waarom ik tot een vervolgstap na het VO ben gekomen. Deze stap is de uitkomst van een onderbouwde afweging tussen meerdere alternatieven. Ik formuleer vanuit mijn motieven, drijfveren en waarden doelen met betrekking tot mijn studiekeuze, Ik omschrijf beelden van beroepssectoren die passen bij mijn gekozen profielrichting en kan dit onderbouwen hoe zicht dit verhoudt tot mijn studiekeuzedoelen.
--	--	--	--	--	--	---

Omschrijving Fase 4 HBO/WO jaar 1	Toekomstwensen en beroepen	Ik ga nog niet het gesprek aan over mijn toekomst binnen mijn opleiding.	Ik weet bij wie ik terecht kan bij mijn opleiding als ik wil praten over mijn (studie)loopbaan en toekomst.	Ik reflecteer op mezelf en geef een genuanceerd en onderbouwd beeld van mezelf	Ik kan mijn zekerheden en twijfels over mijn (studie)loopbaan en toekomst benoemen en het gesprek hierover voeren met medestudenten en studietoelichters.	Ik kan mijn zekerheden en twijfels over mijn (studie)loopbaan en toekomst benoemen en het gesprek hierover voeren met medestudenten en studietoelichters. Vanuit dit gesprek kan ik mijn doelen en ontwikkeling afwegen en eventueel actie ondernemen.
	Drijfveren, motieven, waarden	Ik ben niet bewust bezig met onderzoeken wat ik belangrijk vind ik mijn loopbaan. Ik ben me niet bewust van mijn drijfveren, motieven en waarden.	Ik heb een idee wat mijn drijfveren, motieven en waarden zijn en hoe deze zich verhouden tot mijn loopbaan.	Ik praat binnen mijn opleiding over mijn (studie)loopbaan en toekomst. aan de hand van mijn drijfveren, motieven en waarden en kan aangeven hoe deze zich verhouden tot mijn loopbaan.	Ik analyseer mijn drijfveren, motieven en waarden voor toekomstig werk en denk na over hoe zich dit verhoudt tot de waarden en normen van een toekomstig werkgever.	Ik kan beargumenteren wat voor mij belangrijk is in mijn loopbaan en wat ik wil bereiken. Ik verbind mijn drijfveren, motieven, waarden en normen onderbouwd aan mijn professionele toekomst en stel doelen om me hierin te ontwikkelen.

Werkexploratie (Waar kan ik dat doen?)

		Docentsturing		gedeelde sturing		zelfsturing
Niveau		 Prestructural	 Unistructural	 Multistructural	 Relational	 Extended abstract
Fase	Concept leerdoel	Geen idee	Een idee	Meerdere ideeën	Kan ideeën met elkaar verbinden	Staat boven de stof en kan ideeën toepassen in nieuwe situaties
Omschrijving Fase 1 VO klas 1 en 2 Introductie op leren kiezen	Schoolvakken en toekomstige beroepen	Ik heb geen idee hoe mijn schoolvakken kan koppelen aan toekomstige banen/beroepen.	Ik heb een vaag beeld van hoe ik mijn schoolvakken kan koppelen aan toekomstige banen/beroepen.	Ik kan een omschrijving geven van een baan/beroep en vertellen welke schoolvakken daarvoor belangrijk zijn	Ik kan vertellen waarom het belangrijk is om bepaalde schoolvakken te volgen en kan de relevantie koppelen aan bestaande banen/beroepen.	Ik kan mijn schoolvakken in verband brengen met toekomstige banen/beroepen en kan op basis daarvan benoemen wat ik interessant vind en wat niet.
	Leren voor werk	Ik heb geen idee waarvoor ik leer.	Ik leer, omdat het moet van mijn ouders en de docent.	Ik leer, omdat ik een idee heb van latere mogelijkheden tot een baan/beroep	Ik leer omdat ik al goed weet wat de mogelijkheden tot een baan/beroep zijn.	Ik leer, omdat ik weet wat ik later wil worden en beseft wat ik daarvoor nodig heb.
	Vaardigheden en talenten	Ik heb geen idee wat ik later wil worden en wat ik daarvoor nodig heb.	Ik heb een idee over wat ik goed moet kunnen voor werk dat ik interessant vind.	Ik kan meerdere vaardigheden en/of talenten noemen die je goed moet kunnen voor werk dat ik interessant vind.	Ik weet welke vaardigheden en talenten belangrijk zijn voor werk dat ik interessant vind.	Ik weet welke vaardigheden en talenten belangrijk zijn voor werk dat ik interessant vind en ik kan benoemen welke van deze vaardigheden en talenten ik al bezit en

	Arbeidsmarkt perspectief	Ik weet niet welke banen/beroepen er zijn en ook niet goed welke baan/beroep mijn ouders hebben.	Ik weet welke baan/beroep mijn ouders hebben, maar ik vind het moeilijk om meerdere banen/beroepen te benoemen.	Ik kan veel banen en beroepen noemen en weet welke baan/beroep mijn ouders en familieleden hebben.	Ik kan veel banen en beroepen noemen en kan de banen/beroepen van mijn ouders/familie benoemen. Ik begrijp nog niet precies wat de verschillende banen/beroepen inhouden.	welke ik graag zou ontwikkelen. Ik heb zicht op wat de arbeidsmarkt te bieden heeft en weet welke baan/beroep ik ga kiezen.
Omschrijving Fase 2 VO klas 3 Kiezen van profiel	Profielen en toekomstige beroepen	Ik heb geen beeld van de inhoud van banen/beroepen waarvoor ik leer.	Ik heb een beeld van de inhoud van banen/beroepen waarvoor ik leer.	Ik omschrijf de inhoud van banen/ beroepen waarvoor ik leer.	Ik omschrijf de inhoud van banen/ beroepen waarvoor ik leer en kan dit koppelen aan profielen.	Ik omschrijf de inhoud van banen/ beroepen waarvoor ik leer, kan daaruit een keuze maken en vertellen welk profiel daarbij past,
	Leren voor werk	Ik heb geen idee welk profiel nodig is voor mijn toekomstige /baan/beroep.	Ik heb een idee welk profiel nodig is voor mijn toekomstige /baan/beroep.	Ik weet welk(e) profiel(en) ik kan kiezen en wel profiel nodig is voor mijn toekomstige baan/beroep.	Ik heb benoem welk(e) profiel(en) ik kan kiezen, welk profiel nodig is voor mijn toekomstige baan/beroep en bespreek mijn zekerheden en mijn twijfels betreft de vakken die bij het profiel horen.	Ik benoem mijn vakkenpakket (profiel & keuzevakken) dat nodig is voor mijn toekomstige baan/beroep en de stappen die ik moet maken om daar te komen.
	Vaardigheden en talenten	Ik heb geen idee wat ik later wil worden en wat ik daarvoor nodig heb.	Ik heb een idee over wat ik goed moet kunnen voor werk dat ik interessant vind.	Ik kan meerdere vaardigheden en/of talenten noemen die je goed moet kunnen voor werk dat ik interessant	Ik weet welke vaardigheden en talenten belangrijk zijn voor werk dat ik interessant vind, en weet welk profiel erbij hoort.	Ik weet welke vaardigheden en talenten belangrijk zijn voor werk dat ik interessant vind en ik kan benoemen welke van deze vaardigheden en

	Arbeidsmarkt perspectief	Ik weet niet welke banen/beroepen er zijn en ook niet welk beroep mijn ouders hebben.	Ik weet een beetje welke banen/beroepen er zijn en welke baan/beroep mijn ouders hebben. Ik kan dit niet koppelen aan de profielkeuze.	vind en ik weet welk profiel erbij hoort. Ik weet dat er veel verschillende banen/beroepen zijn en kan het beroep van mijn ouders uitleggen. Ik weet welk profiel er nodig is voor deze banen.	Ik weet dat er veel verschillende / banen/beroepen zijn. Maar ik heb nog geen duidelijk zicht op de arbeidsmarkt van het door mij gekozen profiel.	talenten ik al bezit en welke ik graag zou ontwikkelen. Ik omschrijf de arbeidsmarkt mogelijkheden van het door mij gekozen profiel.
Omschrijving Fase 3 VO klas 456 Studiekeuze	Studiekeuze en toekomstige beroepen	Ik heb geen beeld van de inhoud van banen/beroepen waarvoor ik leer.	Ik heb een beeld van de inhoud van banen/beroepen waarvoor ik leer.	Ik omschrijf de inhoud van banen/beroepen waarvoor ik leer.	Ik omschrijf de inhoud van banen/ beroepen waarvoor ik leer en kan dit koppelen aan mijn studiekeuze.	Ik omschrijf de inhoud van banen/ beroepen waarvoor ik leer, kan daaruit een keuze maken en vertellen welke studie daarbij past
	Leren voor werk	Ik weet niet waarvoor ik leer en denk hier nog niet over na.	Ik weet enigszins waarvoor ik leer.	Ik weet waarvoor ik leer.	Ik heb een duidelijk beeld waarvoor ik leer.	Ik heb een duidelijk beeld wat ik na mijn diploma wil doen en waarvoor ik leer.
	Vaardigheden, talenten, motivatie en doelen	Ik heb geen idee dat ik moet nadenken over welke vaardigheden, talenten, motivatie en doelen er nodig zijn voor mijn toekomst.	Ik weet nog niet precies welke vaardigheden en talenten, motivatie en doelen er nodig zijn voor mijn toekomst.	Ik weet dat ik bepaalde vaardigheden, talenten, motivatie en doelen nodig heb voor de toekomst.	Ik oriënteer mij op werk (en een werkomgeving) dat aansluit bij mijn vaardigheden, talenten, motivatie en doelen.	Ik benoem wat voor werk (en welke werkomgeving) aansluit bij mijn vaardigheden, talenten, motivatie en doelen.
	Arbeidsmarkt perspectief	Ik heb geen idee hoe vervolgopleidingen zich verhouden tot beroepen.	Ik weet nog niet zo goed hoe vervolgopleidingen zich verhouden tot beroepen.	Ik onderneem diverse acties om mogelijke studies te verkennen horend bij diverse werkvelden.	Ik verdiep mij in de studies die passen bij het werk dat ik wil uitvoeren. Ik onderzoek welke soorten werk er zijn en wat de	Ik onderzoek wat voor soorten werk ik uit zou kunnen voeren en kijk daarbij naar de inhoud en de eisen van dat werk.

					kenmerken zijn van dat werk.	Ik weet welke studies horen bij het werkveld dat ik interessant vind.
Omschrijving Fase 4 HBO/WO jaar 1	<p>Vaardigheden, talenten, motivatie en doelen</p> <p>Arbeidsmarkt perspectief</p>	<p>Ik toon geen interesse in de mogelijke beroepen die deze opleiding biedt en weet niet welke vaardigheden en talenten er nodig zijn voor het werkveld</p> <p>Ik heb geen idee van de ontwikkelingen in mijn vakgebied.</p>	<p>Ik toon enige interesse in de mogelijke beroepen die deze opleiding biedt. Ik weet welke vaardigheden en talenten er nodig zijn voor het werkveld dat past bij mijn opleiding.</p> <p>Ik ben niet op de hoogte van ontwikkelingen in mijn vakgebied.</p>	<p>Ik kan verschillende mogelijke beroepen, rollen en werkcontexten benoemen passend bij deze opleiding en weet welke talenten en vaardigheden ik nodig heb</p> <p>Ik probeer mij te oriënteren op ontwikkelingen binnen mijn vakgebied.</p>	<p>Ik kan verschillende mogelijke beroepen, rollen en werkcontexten benoemen en onderscheiden passend bij deze opleiding. Ik kan deze verbinden aan de gewenste vaardigheden, talenten, motivatie en doelen. Ik ga op zoek naar de ontwikkelingen binnen mijn vakgebied.</p> <p>Ik weet welke ontwikkelingen er zijn binnen mijn vakgebied en ik weet welke beroepscompetenties nodig zijn in het werk waarvoor ik leer.</p>	<p>Ik kan onderbouwd benoemen welke mogelijke beroepen rollen en werkcontexten passen bij mijn vaardigheden, talenten, motivatie en doelen.</p> <p>Ik weet welke ontwikkelingen er zijn binnen mijn vakgebied en ik weet welke leeractiviteiten ik moet ondernemen om die beroepscompetenties te kunnen ontwikkelen.</p>

Loopbaansturing (Hoe kan ik dat doen?)

Docentsturing

gedeelde sturing

zelfsturing

Niveau		 Prestructural	 Unistructural	 Multistructural	 Relational	 Extended abstract
Leerdoel	Concept leerdoel	Geen idee	Een idee	Meerdere ideeën	Kan ideeën met elkaar verbinden	Staat boven de stof en kan ideeën toepassen in nieuwe situaties
Omschrijving Fase 1 VO klas 1 en 2 Introductie op leren kiezen	Doelen schoolloopbaan	Ik heb geen idee wat ik wil gaan doen.	Ik heb een vaag idee wat ik wil gaan doen in mijn schoolloopbaan.	Ik weet de richting waarin ik me zou willen ontwikkelen.	Ik verdiep me in mijn schoolloopbaan en weet waar ik heen wil.	Ik stel doelen voor mijn schoolloopbaan.
	Eigen keuzes maken	Ik kan geen keuzes maken. Mijn ouders kiezen voor mij.	Ik vind het lastig om keuzes te maken, anderen helpen mij.	Ik kan mijn eigen keuzes maken, ik vraag daarbij wel hulp van anderen.	Ik maak mijn eigen keuzes en bespreek dit met anderen.	Ik maak mijn eigen keuzes en bespreek dit met anderen en kan vertellen waarom ik ergens voor kies.
	Kennis van schoolniveau in relatie tot toekomstdroom	Ik heb geen idee wat de verschillende niveaus inhouden (vmbo, mavo, havo, vwo).	Ik begrijp dat er verschillende niveaus zijn, maar kan nog niet goed aangeven wat dan het verschil is en op welke manier ik naar een ander niveau zou kunnen gaan.	Ik snap de verschillende niveaus en kan redelijk beargumenteren wat de verschillen zijn.	Ik analyseer welke mogelijkheden de verschillende schoolniveaus mij kunnen bieden.	Ik weet welk schoolniveau ik nodig heb om mijn toekomstdoelen te bereiken.
	Inspannen voor succes	Ik heb geen idee welke inspanningen ik moet verrichten om iets succesvol te maken.	Ik heb een vaag idee welke inspanningen ik moet verrichten om ergens een succes	Ik begrijp dat ik inspanningen moet verrichten om succesvol te zijn.	Ik span mij in om het niveau van mijn schoolloopbaan te bereiken. Ik heb	Ik zet de benodigde stappen om het niveau van mijn schoolloopbaan te bereiken.

	Vooruitkijken	Ik kijk nog niet verder dan 1 week vooruit	Ik heb geen of weinig succeservaringen Ik kijk wat ik in een maand moet doen.	Ik heb al enkele succeservaringen Ik kijk een periode vooruit.	meerdere succeservaringen. Ik kijk een schooljaar vooruit.	bereiken. Ik voel me succesvol Ik weet wat ik in de toekomst wil doen en hoe ik daar kom.
Omschrijving Fase 2 VO klas 3 Kiezen van profiel	Doelen schoolloopbaan	Ik heb geen idee wat ik wil gaan doen.	Ik heb een vaag idee wat ik wil gaan doen.	Ik weet het profiel waarin ik me zou willen ontwikkelen.	Ik verdiep me in mijn schoolloopbaan en weet welk profiel ik nodig heb.	Ik kan doelen stellen en het juiste profiel kiezen voor mijn schoolloopbaan.
	Eigen keuzes maken	Ik kan geen profielkeuze maken. Mijn ouders kiezen voor mij.	Ik vind het lastig om een profielkeuze te maken, anderen helpen mij.	Ik kan mijn eigen profielkeuze maken, ik vraag daarbij wel input van anderen.	Ik kies mijn eigen profiel en bespreek dit met anderen.	Ik kies mijn eigen profiel en kan deze afstemmen op mijn toekomstwensen.
	Profielkeuze in relatie tot toekomstdroom	Ik heb geen idee wat de verschillende profielen inhouden.	Ik begrijp dat er verschillende profielen zijn, maar ik kan nog niet goed aangeven welk profiel het beste bij mijn ambities voor de toekomst passen.	Ik snap de verschillende profielen en kan redelijk aangeven waarom een profiel bij mijn toekomst ambities past	Ik begrijp welke mogelijkheden de verschillende profielen mij kunnen bieden en wat de mogelijkheden zijn met dit profiel voor mijn toekomst.	Ik stem mijn profiel af op mijn mogelijkheden, (ontwikkel)wensen en op mijn specifieke toekomstdroom.
	Inspannen voor succes	Ik heb geen idee welke inspanningen ik moet verrichten voor een profiel om het succesvol te maken.	Ik heb een vaag idee welke inspanningen ik moet verrichten voor een profiel om er een succes van te maken. Ik heb geen of weinig succeservaringen.	Ik begrijp dat ik inspanningen moet verrichten om een profiel succesvol af te ronden Ik heb al enkele succeservaringen.	Ik begrijp welke inspanning ik moet verrichten om het profiel van mijn keuze succesvol af te ronden. Ik heb meerdere succeservaringen.	Ik zet de benodigde stappen om het profiel van mijn keuze succesvol af te kunnen ronden. Ik voel me succesvol.
	Vooruitkijken	Ik kijk nog niet verder dan 1 week vooruit.	Ik kijk wat ik in een maand moet doen.	Ik kijk een periode vooruit en kijk wat ik moet doen.	Ik kijk een schooljaar vooruit en kijk wat ik moet doen.	Ik weet wat ik in de toekomst wil doen en hoe ik daar kom.

	Capaciteiten motieven en doelen	Ik weet niet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en weet daarom nog niet wat ik later wil gaan doen.	Ik weet enigszins wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn maar ik kan dit niet verbinden aan mijn profiel- en studiekeuze.	Ik weet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en exploreer welke profiel- en studiekeuze daarbij zou kunnen passen.	Ik weet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en beargumenteer welke profiel- en studie- en loopbaan keuze daarbij zou kunnen passen.	Ik heb mij verdiept in de loopbaanmogelijkheden en kan dit koppelen aan mijn capaciteiten, motieven en doelen. Ik baseer mijn profielkeuze op loopbaandoelen en de stappen die ik moet nemen om daar te komen
Omschrijving Fase 3 VO klas 456 Studiekeuze	Doelen (school)loopbaan	Ik heb geen doel of plan voor mijn (school)loopbaan en/of wil hier niet over nadenken.	Ik weet dat er een doel of plan voor de eigen (school)loopbaan moet komen maar kan dit nog niet concreet uitwerken.	Ik heb een duidelijk doel/plan voor mijn eigen (school)loopbaan.	Ik heb een duidelijk doel/plan voor mijn (alternatieve) (school)loopbaan én ik stel haalbare doelen.	Ik heb een duidelijk doel/plan voor mijn (school)loopbaan, ik stel haalbare doelen, maak een planning en organiseer gerichte ervaringen.
	Eigen keuzes maken	Ik kan geen studiekeuze maken. Mijn ouders kiezen voor mij.	Ik vind het lastig om een studiekeuze te maken, anderen helpen mij.	Ik kan mijn eigen studiekeuze maken, ik vraag daarbij wel input van anderen.	Ik kies mijn eigen studie en bespreek dit met anderen.	Ik kies mijn eigen studie en kan deze afstemmen op mijn toekomstwensen.
	Studiekeuze in relatie tot toekomstdroom	Ik heb geen idee wat de verschillende studies inhouden.	Ik begrijp dat er verschillende studies/opleidingen zijn, maar ik kan nog niet goed aangeven welke het beste bij mijn ambities voor de toekomst passen.	Ik snap de verschillende studie-/opleidingsrichtingen en kan redelijk aangeven waarom een studie/opleiding bij mijn toekomst ambities past	Ik begrijp welke mogelijkheden de verschillende studies/opleidingen mij kunnen bieden en wat de mogelijkheden zijn met die studie/opleiding voor mijn toekomst.	Ik stem mijn studie/opleiding af op mijn mogelijkheden, (ontwikkel)wensen en op mijn specifieke toekomstdroom.
	Inspannen voor succes	Ik weet eigenlijk niet zo goed wat een ontwikkelingsactiviteit is	Ik kan een ontwikkelingsactiviteit benoemen die mij kan	Ik kan verschillende ontwikkelingsactiviteiten benoemen om mij voor	Ik organiseer ontwikkelingsactiviteiten	Ik organiseer heel gerichte ontwikkelingsactiviteiten

	<p>vooruitkijken</p> <p>Capaciteiten motieven en doelen</p>	<p>en hoe deze mij kan helpen bij mijn studiekeuze.</p> <p>Ik kijk nog niet verder dan 1 week vooruit.</p> <p>Ik weet niet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en weet daarom nog niet wat ik later wil gaan doen.</p>	<p>helpen bij mijn studiekeuze</p> <p>Ik kijk wat ik in een maand moet doen.</p> <p>Ik weet enigszins wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn maar ik kan dit niet verbinden aan mijn studie- en loopbaankeuze.</p>	<p>te bereiden op mijn studiekeuze</p> <p>Ik kijk een periode vooruit en weet welke stappen ik moet zetten.</p> <p>Ik weet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en beargumenteer welke studie- en loopbaan keuze daarbij zou kunnen passen.</p>	<p>om mij voor te bereiden op mijn studie(keuze).</p> <p>Ik kijk een schooljaar vooruit, bedenk welke stappen ik moet zetten en verdeel deze per periode.</p> <p>Ik weet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en beargumenteer welke studie- en loopbaan keuze daarbij zou kunnen passen.</p>	<p>om mij voor te bereiden op mijn studie.</p> <p>Ik weet wat ik in de toekomst wil doen en hoe ik daar kom doordat ik de verschillende stappen kan benoemen in de juiste volgorde.</p> <p>Ik heb mij verdiept in de loopbaanmogelijkheden en kan dit koppelen aan mijn capaciteiten, motieven en doelen. Ik baseer mijn studiekeuze op loopbaandoelen en de stappen die ik moet nemen om daar te komen</p>
<p>Omschrijving Fase 4 HBO/WO jaar 1</p>	<p>Doelen stellen en reflectie keuzes</p> <p>Regie nemen en kansen creëren</p>	<p>Ik weet niet zo goed wat mijn doelen zijn en hoe ik doelen kan behalen.</p> <p>Ik toon geen zelfregie.</p>	<p>Ik heb (een begin van) een doel. Ik kan verschillende stappen er naartoe formuleren en zie af en toe kansen en mogelijkheden om mijn doel te realiseren.</p> <p>Ik toon soms zelfregie.</p>	<p>Ik heb oog voor de kansen en mogelijkheden die er zijn om mijn doel te bereiken en maak een planning om mijn doelen te bereiken.</p> <p>Ik benut kansen en mogelijkheden. Ik pak de regie en vraag</p>	<p>Ik benoem doelen en onderbouw deze. Ik weet wat ik over een jaar bereikt wil hebben in mijn loopbaan. Ik maak een realistische en haalbare planning om mijn doelen te bereiken en stel deze regelmatig bij.</p> <p>Ik kies bewust hoe ik mijn doelen ga realiseren en maak gebruik van kansen en</p>	<p>Ik benoem doelen en onderbouw deze. Ik weet wat ik over vijf jaar bereikt wil hebben in mijn loopbaan. Ik evalueer mijn loopbaankeuzes die ik heb gemaakt om mijn doelen te bereiken en stel deze zo nodig bij.</p> <p>Ik creëer kansen voor mijzelf en organiseer opleidings- en ontwikkelingsactiviteiten</p>

	<p>Capaciteiten motieven en doelen</p>	<p>Ik weet niet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en weet daarom nog niet wat ik later precies wil gaan doen</p>	<p>Ik weet enigszins wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn maar ik kan dit niet verbinden aan een keuze voor een baan/beroep of loopbaan.</p>	<p>anderen om hulp om mijn doel te bereiken.</p> <p>Ik weet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en beargumenteer welke beroepen/banen en loopbaankeuze daarbij zou kunnen passen.</p>	<p>mogelijkheden die er zijn. Ik doe wat nodig is om mijn doelen te realiseren.</p> <p>Ik weet wat mijn capaciteiten, motieven en doelen zijn en beargumenteer welke beroepen/banen en loopbaankeuze daarbij zou kunnen passen.</p>	<p>om mijn doelen te bereiken.</p> <p>Ik heb mij verdiept in de loopbaanmogelijkheden en kan dit koppelen aan mijn capaciteiten, motieven en doelen. Ik baseer mijn keuzes binnen mijn studie op mijn loopbaandoelen en de stappen die ik moet nemen om daar te komen</p>
--	--	---	--	--	---	---

Netwerken (wie kan mij daarbij helpen?)

Docentsturing

gedeelde sturing

zelfsturing

Niveau		 Prestructural	 Unistructural	 Multistructural	 Relational	 Extended abstract
Leerdoel	Concept leerdoel	Geen idee	Een idee	Meerdere ideeën	Kan ideeën met elkaar verbinden	Staat boven de stof en kan ideeën toepassen in nieuwe situaties
Omschrijving Fase 1 en 2 VO klas 1 Introductie op leren kiezen	Netwerk opbouwen	Ik denk dat ik het allemaal wel alleen af kan en neem moeilijk iets van anderen aan.	Ik snap dat mijn docenten en mentor er zijn om mij te helpen bij mijn schoolwerk en als ik ergens mee zit.	Ik snap dat het goed is om, naast mijn vriendjes, docenten en mentor, om ook andere mensen te leren kennen binnen mijn school, bijvoorbeeld mijn klasgenoten, andere leerlingen, de conciërge, andere docenten, etc. Het is goed om te weten waar zij goed in zijn.	Ik weet dat alle mensen die ik ken binnen de school mijn netwerk vormen en probeer meer mensen te leren kennen in mijn school.	Ik heb een netwerk binnen de school opgebouwd.
	Hulp vragen	Ik vind het een moeilijk om toe te geven dat ik iets nog niet kan en hulp vragen vind ik eigenlijk een afgang.	Als ik ergens mee zit of ergens niet uit kom, kan ik mijn docenten of mentor om hulp te vragen.	Ik kan bij mijn docent of mentor en andere mensen binnen mijn school terecht met vragen en zij ook bij mij.	Ik weet bij wie ik terecht kan voor welke vragen/hulp over school en weet ook waar ik bij kan helpen.	Ik weet bij wie ik terecht kan voor hulp, vraag proactief hulp en bied hulp binnen mijn netwerk.
	Effectief netwerk inzetten	Ik weet eigenlijk niet zo goed wat mijn leerdoelen zijn en hoe ik daar hulp bij kan vragen.	Als ik een leerdoel weet, kan ik vertellen waar ik hulp bij nodig heb.	Ik kan vanuit mijn leerdoelen, mijn hulpvragen formuleren	Ik ben in staat om mijn netwerk doelgericht in te zetten bij hulpvragen.	Ik ben bewust van mijn eigen rol in mijn netwerk. Binnen mijn netwerk stel ik mij

	Effectief netwerk inzetten	Ik vind het spannend om nieuwe mensen te leren kennen binnen mijn school.	Ik vind het fijn dat ik op ik steeds meer mensen ken binnen mijn school waardoor ik mij op mijn plek voel.	en weet wie mij daarbij kan helpen. Ik snap dat een netwerk binnen school nodig is, voor iedereen, zodat zij zich op hun plek voelen.	Ik snap dat een netwerk bijdraagt aan het schoolsucces van iedereen, dus ook van mijzelf en kan vertellen hoe het mij helpt.	ondernemend, doelgericht en voortvarend op. Samen zijn wij succesvoller en iedereen heeft iets waardevols te bieden.
Omschrijving Fase 2 VO klas 3 Kiezen van profiel	Netwerk opbouwen	Ik vind dat schoolzaken op school thuishoren. Buiten school praat ik eigenlijk niet over school. Als mijn ouders of familie vragen hoe het gaat op school, dan zeg ik goed en dat is het dan.	Ik weet bij wie ik terecht kan binnen de school voor vragen en hulp en vind het eigenlijk ook wel fijn dat ik af en toe mijn ei over school ergens buiten school kwijt kan.	Ik kan met meerdere mensen buiten school praten over school.	Ik weet hoe mijn netwerk binnen en buiten de school eruit ziet en maak daarvan gebruik om over mijn profielkeuze te praten.	Ik heb een netwerk binnen en buiten de school (directe bekende omgeving) en maak daar actief gebruik van bijvoorbeeld voor de profielkeuze
	Hulp vragen	Ik heb liever geen bemoeienis in mijn schoolzaken. Daar heb ik al genoeg mensen voor op school! Ik vind praten met vrienden buiten school over school suf.	Ik snap dat mijn vrienden en mensen van buiten de school mogelijk kijken met een frisse blik of het net anders doen dan op school, waardoor zij mij ook goed kunnen helpen als ik ergens mee zit of hulp nodig heb.	Ik weet dat mensen buiten school mij op een andere manier kunnen helpen, naast alle mensen die ik binnen de school spreek en eventueel om hulp kan vragen. Zij kennen mij buiten mijn schoolomgeving en misschien op een andere manier. Zij kunnen mij helpen na te denken over keuzes vanuit een andere context.	Ik weet bij wie ik terecht kan voor hulp en weet ook waar ik bij kan helpen en ik ben in staat om mijn netwerk doelgericht in te zetten bij hulpvragen.	Ik ben bewust van mijn eigen rol in mijn netwerk. Ik weet bij wie ik terecht kan voor hulp en vraag hier zo nodig proactief om. Ik weet ook hulp te bieden binnen mijn netwerk.
	Effectief netwerk inzetten	Ik heb geen idee wat ik voor profiel moet kiezen.	Ik bespreek schoolzaken en het	Ik snap dat mijn ouders, mijn vrienden en mensen van buiten	Ik praat over de profielkeuze in de klas en op school. Ik praat	Binnen mijn netwerk stel ik mij ondernemend en voortvarend op om tot een

		Ik doe gewoon wat al mijn vrienden kiezen.	kiezen van een profiel op school	mijn school mij, naast de mensen op school, ook kunnen helpen met de profielkeuze, omdat zij betekenisvolle ervaringen hebben en/of mij kennen.	ook met mijn ouders, vrienden en mensen buiten school. Ik maak gebruik van de mensen binnen mijn netwerk om over mijn ambities te praten, omdat zij mij kennen. Zij weten waar ik goed in ben en nog niet zo goed. Wat ik leuk vind en minder leuk. We praten over wat ik later zou willen doen na de middelbare school en waarom, en hoe je dat kan bereiken.	<p>bewuste profielkeuze te komen.</p> <p>Ik maak gebruik mijn netwerk om mij te helpen in mijn keuzes door advies te vragen m.b.t. mijn ambities en mogelijkheden. Ik denk na over de feedback. Op die manier kan ik een eigen onderbouwde mening vormen die leidt tot mijn bewuste profielkeuze.</p> <p>Ik help ook andere met het nadenken over bewuste keuzes door er met hen over te praten.</p>
--	--	--	----------------------------------	---	--	--

Omschrijving Fase 3 VO klas 456 Studiekeuze	Netwerk opbouwen	Ik ben mij er niet van bewust dat andere mensen binnen en buiten mijn school mij kunnen helpen in het studiekeuzetraject en/of ik wil hier niet over nadenken.	Ik ben mij er enigszins van bewust dat andere mensen mij kunnen helpen met mijn studiekeuze.	Ik praat met verschillende mensen binnen en buiten de school over school en studiekeuze.	Ik weet hoe mijn netwerk binnen en buiten de school eruit ziet die kunnen helpen bij mijn studiekeuze en ik maak daar gebruik van.	Ik heb een netwerk binnen en buiten de school (bijvoorbeeld hoger onderwijs en professionals uit het werkveld) die kunnen helpen met mijn studiekeuze.
	Hulp vragen	Ik heb geen idee wie in mijn omgeving iets weet over studeren, over bepaalde studies en/of toekomstig werk.	Ik heb een idee wie uit mijn omgeving mij iets kan vertellen over studeren in het hoger onderwijs, een opleiding binnen een bepaald domein en/of toekomstig werk dat ik interessant vind.	Ik weet meerdere personen te noemen binnen mijn omgeving die mij kunnen informeren over studeren in het hoger onderwijs of een opleiding binnen een bepaald domein en of werk dat ik interessant vind.	Ik vraag binnen mijn netwerk om advies over studiekeuze en studeren in hoger onderwijs en snap dat ik andere ook verder kan helpen door advies te geven.	Ik ben bewust van mijn eigen rol in mijn netwerk. Binnen mijn netwerk stel ik mij ondernemend, voortvarend en verantwoordelijk op. Ik weet bij wie en waar ik terecht kan voor begeleiding en vraag proactief om informatie en/of hulp, ik help ook andere met het nadenken over bewuste studiekeuze door er met hen over te praten en zo nodig verbindingen te leggen met mijn netwerk.
	Effectief netwerk inzetten	Ik heb geen idee met wie ik over mijn studiekeuze kan praten.	Ik heb een idee met wie ik contact kan leggen om over studiekeuze te praten.	Ik weet hoe ik contact kan leggen met het hoger onderwijs om informatie over mijn studiekeuze te krijgen en hoe ik dat contact kan onderhouden.	Ik weet hoe ik contact kan leggen met het hoger onderwijs om informatie over mijn studiekeuze te krijgen en hoe ik dat contact kan onderhouden.	Ik praat over de studiekeuze in de klas en op school, maar ook met mijn ouders, vrienden en mensen uit het hoger onderwijs. Ik onderhoud actief mijn netwerk.

	Effectief netwerk inzetten	Ik heb het gevoel dat ik de keuze voor een studie alleen moet maken.	Ik kan iemand uit mijn omgeving noemen die mij kan helpen met mijn studiekeuze, omdat ik altijd goed met hem/haar kan praten.	Ik kan verschillenden mensen in mijn netwerk noemen die mij verder kunnen helpen met mijn studiekeuze Ik snap dat mijn ouders, mijn vrienden en mensen van buiten mijn school mij, naast de mensen op school, ook kunnen helpen met de studiekeuze, omdat zij betekenisvolle ervaringen hebben en/of mij kennen.	Ik ben in staat om mijn netwerk doelgericht in te zetten bij hulpvragen en het maken van studiekeuze. Ik maak gebruik van de mensen binnen mijn netwerk om over mijn ambities te praten en deze te verbinden aan de overige loopbaancompetenties, waardoor ik nadenk over verschillende opties.	Ik zet mijn netwerk in om mijn doelen, keuze en loopbaanvragen te realiseren door advies te vragen betreffende mijn loopbaan en competenties en na te denken over de feedback. Op die manier kan ik een eigen onderbouwde mening vormen die leidt tot mijn bewuste studiekeuze, aansluitend bij mijn ambities.
Omschrijving Fase 4 HBO/WO jaar 1	Netwerk opbouwen	Ik leg geen verbindingen met medestudenten/docenten. Ik opereer solistisch.	Ik zet mij in om relaties met enkele medestudenten/docenten op te bouwen, ik heb een idee hoe ik mijn professionele netwerk vorm kan geven en een beeld van wie ik nodig heb om een professioneel netwerk op te bouwen.	Ik zet mij in om mijn netwerk binnen en buiten (bijvoorbeeld eerste contacten met het toekomstig werkveld) de opleiding doelmatig en ethisch aan elkaar te verbinden.	Ik maak bewust, doelgericht en ethisch gebruik van mijn netwerk binnen en buiten de opleiding en ik heb oog voor de doelen van medestudenten en docenten.	Ik betrek anderen binnen en buiten mijn opleiding bewust en ethisch bij het realiseren van mijn doelen betreffende mijn loopbaan en ik zet mij ook in voor anderen t.b.v. hun doelrealisatie.
	Hulp vragen	Ik weet nog niet zo goed wat mijn ambitie m.b.t. mijn opleiding en loopbaan is en praat daar ook eigenlijk niet over.	Ik heb een idee met wie ik mijn ambitie m.b.t. mijn opleiding en loopbaan en ik weet ongeveer wat mijn ambitie is.	Ik kan mijn ambitie m.b.t. mijn opleiding en loopbaan verwoorden in een gesprek met mijn studieloopbaan-begeleider.	Ik bespreek binnen mijn opleiding met medestudenten, docenten en coach mijn ambities m.b.t. mijn opleiding en loopbaan.	Ik stel mijzelf in staat om mijn netwerk te gebruiken als klankbord om te bepalen of ik de juiste dingen doe en op de juiste plek zit in relatie tot mijn ambities m.b.t. mijn opleiding, mijn toekomstig

	Effectief netwerk inzetten	Ik weet niet zo goed hoe ik mijzelf moet positioneren binnen mijn netwerk.	Ik weet waar ik sta in mijn ontwikkeling van mijn loopbaancompetenties en weet mijn sterke kanten te omschrijven.	Ik weet mij aan de hand van de overige loopbaancompetenties te beschrijven en mij te onderscheiden binnen mijn netwerk.	Ik weet mij aan de hand van de overige loopbaancompetenties te onderscheiden binnen en buiten mijn opleiding.	werkveld en mijn loopbaan. Ik profileer mijzelf aan de hand van de overige loopbaancompetenties binnen mijn netwerk, aansluitend bij mijn ambities.
	Effectief netwerk inzetten	Ik weet niet wat een professioneel netwerk is.	Ik heb een beeld van wie deel kan zijn van mijn professioneel netwerk.	Ik ben bewust bezig met een professioneel netwerk op te bouwen.	Ik onderhoud mijn professionele netwerk actief.	Ik onderhoud en breid mijn professionele netwerk actief uit.

Definitiebepaling

- Beroepscompetenties: Beroepscompetenties zijn de combinatie van kennis, vaardigheden en houding om in een bepaald beroep goed te te functioneren.
- Doelen: een gewenste situatie, datgene dat je wilt bereiken.
- Drijfveren: Ze zorgen ervoor dat je in actie komt en iets doet. Je krijgt er energie van (of waar ben je bang voor of vind je belangrijk in het leven)
- Loopbaan: het werk dat je doet, de verschillende banen die je hebt op een rij.
- Loopbaancompetenties: competenties die je nodig hebt om goede loopbaankeuzes te maken.
- Motieven: de reden om iets te doen verbonden aan wat je wil in het leven. Waarom je iets doet.
- Motivatie: bereidheid om bepaald gedrag te vertonen. Bij intrinsieke motivatie voer je bepaalde acties uit omdat je dat zelf wilt. Bij extrinsieke motivatie doe je iets omdat het moet of omdat iemand anders het wil of er een beloning tegenover staat.
- Netwerk: contacten die je aanknoopt en onderhoud
- Normen: een manier van doen die volgens algemene opvattingen als normaal gezien wordt. Richtlijnen voor het handelen.
- Schoolloopbaan: de tijd die je als leerling doorbrengt op school, en de route die je aflegt (tussen groepen, klassen, scholen en niveau's).
- Talenten: aangeboren vermogen om iets goed te kunnen.
- Vaardigheden: vermogen om iets goed te kunnen
- Houding; attitude, manier van denk over bepaalde zaken
- Waarden: Opvatting over wat wenselijk en belangrijk is. idealen en motieven die worden nagestreefd.

Bijlage 1. Kader leerdoelenlijn

Loopbaancompetenties

Loopbaancompetenties worden beschouwd als competenties die niet aan een bepaald beroep of functie gebonden zijn. Ze kunnen voor elke werkzoekende, werknemer en lerende van belang zijn. Loopbaancompetenties hebben niet direct te maken met het uitvoeren van werk (zoals beroepscompetenties), maar hebben betrekking op de wijze waarop werken en leren kunnen worden ingezet om de loopbaan te ontwikkelen (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). Kuijpers (2003) onderscheidt vijf loopbaancompetenties: capaciteitenreflectie (de beschouwing van capaciteiten die van belang zijn voor de loopbaan), motievenreflectie (de beschouwing van de wensen en waarden die van belang zijn voor de eigen loopbaan), werkexploratie (het onderzoeken van werkmogelijkheden), loopbaansturing (het maken van weloverwogen keuzes en het ondernemen van acties om werk en leren aan te laten sluiten bij eigen kwaliteiten en motieven en uitdagingen in werk) en netwerken (het opbouwen en onderhouden van contacten gericht op loopbaanontwikkeling). Loopbaancompetenties dragen positief bij aan de leermotivatie van leerlingen, de ervaren zekerheid over de keuze voor een opleiding, de leeropdrachten binnen school en de stage en de arbeidsidentiteit. De loopbaancompetenties 'loopbaansturing' en 'werkexploratie' laten het grootste positieve effect zien op de outputvariabelen (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010). Bij alle vijf loopbaancompetenties horen indicatoren, die aangeven wat een leerling kan als hij deze competentie beheerst. Met deze indicatoren kan ook een competentie-ontwikkellijn worden uitgezet. Door middel van het koppelen van activiteiten aan deze ontwikkellijn biedt de school leerlingen de mogelijkheid gericht te oefenen, hun competenties in de praktijk te toetsen en daarin te groeien (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006).

Leeswijzer

In het overzicht van de loopbaancompetenties zijn de competenties: loopbaanreflectie (capaciteitenreflectie en motivatiereflexie), werkexploratie, loopbaaninsturing en zelfprofilering (netwerken) met de bijbehorende indicatoren omschreven. Daaronder staan de indicatoren voor het vmbo en mbo en de indicatoren voor de leeftijdscategorie 16–25 jaar. Akkermans, Brenninkmeijer & Blonk (2009) hebben de indicatoren voor de leeftijdscategorie 16–25 jaar gebaseerd op de onderzoeken van Kuijpers (2003), Kuijpers et al. (2006) en Defilippi & Arthur (1994). Huibers (2010) heeft de indicatoren voor de loopbaancompetenties middelbaar opgeleide jongen in de leeftijdscategorie 16–25 jaar gevalideerd. Tot slot zijn er vragen geformuleerd die de leerling zichzelf kan stellen om de voortgang van de (loopbaan)competentie te meten. Deze vragen zijn gebaseerd op de indicatoren voor het vmbo en mbo en kunnen nader voor de havo en vwo worden geformuleerd op basis van de indicatoren.

Overzicht van de vijf loopbaancompetenties

1. Loopbaancompetentie capaciteitenreflectie (kwaliteitenreflectie)

Competentie loopbaanreflectie	Beschouwing van capaciteiten en motivatie die van belang zijn voor de loopbaan. Het gaat hier om het reflecteren op aanwezige werkcompetenties en persoonlijke waarden (Kuijpers, 2003).
Capaciteitenreflectie (kwaliteitenreflectie)	<p>De leerling onderzoekt waar hij goed en minder goed in is. Als de leerling weet waar hij goed in is en waar zijn kwaliteiten liggen, gaat hij nadenken over hoe hij deze kwaliteiten kan inzetten om de doelen in zijn studie(loopbaan)/ werk te behalen (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006).</p> <p>Kwaliteiten/talent/sterke kanten/ ontwikkelingsstreven/ mogelijkheden ten aanzien van werk(zaamheden).</p> <p>Oppervlakkig: wat kun je (niet)? Diepgaand: wat is 'het beste in jezelf'?</p> <p><i>Waarderen. Confronteren. Exploreren. Leren reflecteren.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Betekenis geven aan ervaringen in het kader van loopbaanontwikkeling. - Proberen te veralgemeniseren en naar abstracter niveau te brengen: <u>kwaliteiten</u>. - Van 'wat je (niet) kunt' naar ontdekken van 'het beste in jezelf'. - Van 'leuk' naar leefregel. - Waarderen van successen, benoemen waar de leerling goed in is. - Confronteren als er discrepantie is. - Valideren van waarden en ambities. - Aanhaken bij wat de leerling (figuurlijk) doet stilstaan en in beweging brengt. - Zowel de droom als de realistische mogelijkheden krijgen aandacht. - Balans tussen gevoel en gedachte, tussen lading en ontlading. - Toestaan dat een leerling tijdelijk meer vragen heeft dan antwoorden. - Relatie leggen met het toekomstbeeld (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010).

Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Algemene sterkte-zwakteanalyse maken. - Reflecteren op capaciteiten in huidige studie/werk. - Reflecteren op leerervaringen. - Capaciteiten-analyse gericht op toekomstig werk. - Reflecteren op feedback van anderen (Kuijpers, 2003).
Indicatoren vmbo en mbo	<ul style="list-style-type: none"> - Ik weet waar ik goed en minder goed in ben (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik weet welke kwaliteiten ik kan inzetten in mijn toekomstige (studie)loopbaan (Kuijpers, 2003). - Ik weet welke kwaliteiten ik kan inzetten voor het beroep wat ik wil gaan doen (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik kan de ontwikkeling van mijn beroepscompetenties en mijn talenten in verband brengen met eerdere ervaringen in mijn leven en met beelden/inzichten over mijn toekomstige studie en arbeidsloopbaan, c.q. levensloop (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik waardeer mijn talenten en gebruik deze om te leren en te werken (Curriculum.nu & SLO, 2018). - Ik geef sturing en ontdek eigen wensen en waarden die van belang zijn bij het leren en werken (Curriculum.nu & SLO, 2018).
Indicatoren leeftijdscategorie 16–25 jaar	<ul style="list-style-type: none"> - Ik weet wat mijn sterke punten zijn in mijn werk. - Ik ken mijn eigen beperkingen in mijn werk. - Het is voor mij helder wat mijn zwakke punten zijn in mijn werk. - Ik ben me bewust van mijn talenten in mijn werk. - Ik weet over welke vaardigheden ik beschik (Huibers, 2010).
Vragen die de leerling zichzelf kan stellen om de voortgang van de competentie capaciteitenreflectie te meten (vmbo en mbo)	<ul style="list-style-type: none"> - Als iets goed gaat op school, denk ik na over wat mijn talent is. - Ik denk na over waar ik altijd al goed in ben geweest. - Als ik het niet eens ben met iemand, denk ik na over wat dit zegt over mijzelf. - Ik zoek uit welk werk bij mijn talenten zou passen. - Ik zoek uit wat ik goed en slecht vind in het leven. - Als ik me rot voel over iets, dan denk ik na over wat ik echt belangrijk vind. - Als ik iets doe dat mij gelukkig maakt, denk ik na over wat dit zegt over mij. - Ik denk na over waar ik echt goed in wil worden. - Ik ben op zoek naar wat ik belangrijk vind in werk. - Ik ben op zoek naar mijn talenten (Kuijpers, Meijers, Bakker, 2006).

2. Loopbaancompetentie motievenreflectie

Competentie loopbaanreflectie	Beschouwing van capaciteiten en motivatie die van belang zijn voor de loopbaan. Het gaat hier om het reflecteren op aanwezige werkcompetenties en persoonlijke waarden (Kuijpers, 2003).
Motievenreflectie	<p>Motievenreflectie gaat over de wensen en de waarden die van belang zijn voor de loopbaan van de leerling (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010). De leerling onderzoekt wat werkelijk belangrijk is in zijn leven, denkt na over wat voldoening geeft en wat hij nodig heeft om prettig te kunnen werken (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006 & Expertisecentrum LOB, 2018).</p> <p>Motieven/waarden/passie/ambitie/binding met werk(zaamheden).</p> <p>Oppervlakkig: wat vind je leuk? Diepgaand: waar wil je moeite voor doen?</p> <p><i>Valideren. Exploreren. Leren reflecteren.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Betekenis geven aan ervaringen in het kader van loopbaanontwikkeling. - Proberen te veralgemeniseren en naar abstracter niveau te brengen: motieven. - Van 'wat je (niet) kunt' naar ontdekken van 'het beste in jezelf'. - Van 'leuk' naar leefregel. - Waarderen van successen, benoemen waar de leerling goed in is. - Confronteren als er discrepantie is. - Valideren van waarden en ambities. - Aanhaken bij wat de leerling (figuurlijk) doet stilstaan en in beweging brengt. - Zowel de droom als de realistische mogelijkheden krijgen aandacht. - Balans tussen gevoel en gedachte, tussen lading en ontlading. - Toestaan dat een leerling tijdelijk meer vragen heeft dan antwoorden. - Relatie leggen met het toekomstbeeld (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010).
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Algemene analyse van (levens)waarden. - Reflecteren op motiverende activiteiten in werk in het algemeen. - Reflecteren op huidige werk. - Motievenanalyse gericht op toekomstig werk. - Motivatie voor motievenanalyse (Kuijpers, 2003).

Indicatoren vmbo en mbo	<ul style="list-style-type: none"> - Ik kan aangeven wat ik leuk en interessant vind aan mijn opleiding. - Ik weet wat mijn werkwaarden zijn. - Ik kan verband leggen tussen eerder ervaringen in mijn leven en mijn waarden. - Ik kan verband leggen tussen beroepsdilemma's en mijn waarden (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006).
Indicatoren leeftijdscategorie 16–25 jaar	<ul style="list-style-type: none"> - Het is voor mij duidelijk wat ik wil bereiken in mijn loopbaan. - Ik weet wat ik leuk vind in mijn werk. - Ik heb een duidelijk beeld van wat ik interessant vind in mijn werk. - Ik weet wat voor mij belangrijk is in mijn loopbaan. - Ik heb duidelijk voor ogen wat mijn passies zijn (Huibers, 2010).
Vragen die de leerling zichzelf kan stellen om de voortgang van de competentie motievenreflectie te meten (vmbo en mbo)	<ul style="list-style-type: none"> - Als iets goed gaat op school, denk ik na over wat mijn talent is. - Ik denk na over waar ik altijd al goed in ben geweest. - Als ik het niet eens ben met iemand, denk ik na over wat dit zegt over mijzelf. - Ik zoek uit welk werk bij mijn talenten zou passen. - Ik zoek uit wat ik goed en slecht vind in het leven. - Als ik me rot voel over iets, dan denk ik na over wat ik echt belangrijk vind. - Als ik iets doe dat mij gelukkig maakt, denk ik na over wat dit zegt over mij. - Ik denk na over waar ik echt goed in wil worden. - Ik ben op zoek naar wat ik belangrijk vind in werk. - Ik ben op zoek naar mijn talenten (Kuijpers, Meijers & Bakker, 2006).

3. Loopbaancompetentie werkexploratie

<p>Werkexploratie</p>	<p>Werkexploratie gaat over het onderzoeken van werk en werkzaamheden, bestaande en mogelijke eisen en waarden in een mogelijk toekomstige beroep. De leerling ontwikkelt de competentie om werk(zzaamheden) te vinden waarin zijn persoonlijke waarden overeenkomen met de normen en waarden die in dat werk gelden en waarin zijn kwaliteiten aansluiten bij de ontwikkelingen die in dat werk voorkomen (Expertisecentrum LOB, 2018). De leerling ontdekt wat bepaald werk vraagt, welke kennis en vaardigheden hij hiervoor nodig heeft en welke waarden in dit werk van belang zijn (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). Bij werkexploratie wordt onderscheid gemaakt tussen het verbreden of verdiepen van het werkbeeld. Verbreden door in gesprek te gaan over werk waar de leerling weinig beeld van heeft en verdiepen door in gesprek te gaan over werk waar de leerling interesse in heeft, maar nog niet voldoende beeld (Expertisecentrum LOB, 2018).</p> <p>Oriëntatie op werk / beeld van eisen, cultuur, mogelijkheden, ontwikkelingen en uitdagingen in werk.</p> <p>Oppervlakkig: welke activiteiten komen voor in werk? Diepgaand: wat zijn uitdagende ontwikkelingen en waarden in werk? (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010). waar ben ik het meest op mijn plek en waarom daar?) (Expertisecentrum LOB, 2018). waar vind ik werk dat bij me past? (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006).</p> <p><i>Onderzoekend. Actief-makend.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanzetten tot onderzoeken van (de leuke en minder leuke kanten van) werkzaamheden en relateren aan eigen (on)mogelijkheden en ambities. - Aanzetten tot onderzoeken van beroepsidentiteit, beroepsdilemma's, ontwikkelingen in het vakgebied en organisatiecultuur en deze te relateren aan eigen waarden en normen; wat past bij de leerling (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010).
<p>Indicatoren</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Algemene oriëntatie op werk dat aansluit bij capaciteiten, motivatie, doelen. - Exploratie van inhoud en eisen van relevant werk. - Exploratie van doelen en waarden van specifiek(e) werk(plek). - Gerichtheid op macro-ontwikkelingen in het relevante werkveld. - Gerichtheid op dilemma's en ontwikkelingen in relevant werk. - Motivatie voor oriëntatie op werk (Kuijpers, 2003).

Indicatoren vmbo en mbo	<ul style="list-style-type: none"> - Ik heb een beeld van de inhoud van het werk waarvoor ik leer. - Ik weet welke beroepscompetenties nodig zijn in het werk waarvoor ik leer. - Ik weet welke leeractiviteiten ik moet ondernemen om die beroepscompetenties te kunnen ontwikkelen. - Ik kan de organisatiecultuur van een bedrijf onderzoeken. - Ik ben op de hoogte van de ontwikkelingen in het werkveld. - Ik kan ontwikkelingen en cultuur in verband brengen met mijn kwaliteiten en motieven. - Ik weet wat de actuele beroepsdilemma's zijn in het werk waarvoor ik leer (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006).
Indicatoren leeftijdscategorie 16–25 jaar	<ul style="list-style-type: none"> - Ik weet welke ontwikkelingen er zijn binnen mijn vakgebied. - Ik onderzoek de mogelijkheden die er voor mij zijn om me verder op te laten leiden. - Ik ga op zoek naar de ontwikkelingen binnen mijn vakgebied. - Ik verken wat de mogelijkheden voor mij zijn op de arbeidsmarkt. - Ik ga na wat ik voor verschillende soorten werk uit zou kunnen voeren (Huibers, 2010).
Vragen die de leerling zichzelf kan stellen om de voortgang van de competentie werkexploratie te meten (vmbo en mbo)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik zoek uit hoe het werk er in sectoren uitziet. - Ik houd bij welke banen voor mijn toekomst interessant kunnen zijn. - In het werk dat ik later kan doen komen problemen voor. - Ik zoek uit welke problemen dat zijn. - Ik bedenk of de aanpak van die problemen bij mij past. - Ik zoek uit in welk werk ik later de dingen kan doen die ik belangrijk vind. - Ik houd bij wat het nieuws is in mijn sector (Kuijpers, Meijers & Bakker, 2006).

4. Loopbaancompetentie loopbaanaansturing

<p>Loopbaanaansturing</p>	<p>Loopbaangerichte planning en beïnvloeding van leer- en werkproces. Het gaat hierbij om het managen van leercompetenties, en het plannen en inzetten van werkcompetenties voor de loopbaan (Hoe kan ik ontwikkelen?)</p> <p>(Kuijpers, 2003). Loopbaanstuuring is gericht op het maken keuzes en het onderzoeken van de gevolgen van de betreffende keuzes. Bij loopbaanstuuring onderneemt de leerling acties om zijn eigen loopbaan te sturen (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). De leerling plant, beïnvloedt en bespreekt zijn leerproces en ontwikkelt de competentie om zelf de verantwoordelijkheid te nemen om een plek op de arbeidsmarkt te verwerven, te behouden of te wijzigen (Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo?) (Expertisecentrum LOB, 2018).</p> <p>Activiteiten om ambities te realiseren, leerervaringen te organiseren, keuzes te onderzoeken.</p> <p>Oppervlakkig: korte termijn en incidentele acties. Diepgaand: activiteiten om het beste uit jezelf te halen en in de toekomst het beste uit jezelf te gebruiken.</p> <p><i>Actief-makend.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zet de leerling aan om van nadenken over te gaan naar actie voor de loopbaan: nieuwe stap in reflectie, werk/opleidingsexploratie, nieuwe ervaring opdoen. - Leerling kiest voor een actie waarbij is nagegaan of de actie zinvol, haalbaar en uitdagend voor hem is (ook gezien eerdere keuzes die hij heeft gemaakt). - Daag leerlingen uit om iets te doen wat ze willen leren, maar eigenlijk niet durven. Het moet voor de leerling duidelijk zijn hoe zijn activiteiten hem helpen in zijn (leer)loopbaan. - Relatie leggen met bewijzen verzamelen van kwaliteiten, motieven en netwerkcontacten in het portfolio (proces en product) (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010).
<p>Indicatoren</p>	<p>Loopbaanplanning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Loopbaandoelen/plannen maken op lange en korte termijn. - Exploratie van activiteiten om doelen te bereiken. - Loopbaanplanning gebruiken in werk. - Loopbaankeuzes maken o.b.v. capaciteiten, motivatie, doelen. - Motivatie voor loopbaanplanning. <p>Leerprocesstuuring:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Analyse van leervraag op basis van loopbaan doelen en wensen. - Bepalen van opleidings- en ontwikkelingsactiviteiten. - Zorg voor transfer van privéleven naar werksituatie. - Motivatie voor leerprocessturing (Kuijpers, 2003).
Indicatoren vmbo en mbo	<ul style="list-style-type: none"> - Ik kan doelen stellen voor mijn studieloopbaan (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik baseer keuzes in mijn leerproces op mijn kwaliteiten en waarden, en op mijn toekomstwensen (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik organiseer de begeleiding die ik nodig heb om mijn leerproces te sturen (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik onderzoek persoonlijke mogelijkheden en uitdagingen in de school, tijdens stages of werk (Curriculum.nu & SLO, 2018). - Ik stem mijn mogelijkheden en (ontwikkel)wensen af op de specifieke situatie van de stage/werkorganisatie en/of arbeidsmarkt (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik toon mijn kwaliteiten en motieven in werk, stage en op de arbeidsmarkt. (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik neem initiatief om inzicht te krijgen in mijn eigen studie/loopbaan (Curriculum.nu & SLO, 2018). - Ik kom in actie om eigen ambities realiseren (Curriculum.nu & SLO, 2018).
Indicatoren leeftijdscategorie 16–25 jaar	<ul style="list-style-type: none"> - Ik maak voor mezelf duidelijke plannen voor mijn loopbaan. - Ik weet wat ik over een jaar bereikt wil hebben in mijn loopbaan. - Ik maak een planning voor wat ik wil bereiken in mijn loopbaan. - Ik stel voor mezelf doelen die ik wil bereiken in mijn loopbaan. - Ik weet wat ik over vijf jaar bereikt wil hebben in mijn loopbaan (Huibers, 2010).
Vragen die de leerling zichzelf kan stellen om de voortgang van de competentie loopbaanaansturing te meten (vmbo en mbo)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik vraag zelf hulp om het beste uit mijn studie te halen. - Ik doe extra werk op school, om te laten zien wat ik kan. - Ik doe dingen buiten school om, om meer kansen te hebben in de toekomst. - Bij opdrachten van school richt ik met vooral op wat ik wil leren. - Ik probeer dingen uit, om te kijken of dit wat voor mij is. - Ik verzamel bewijzen om te laten zien waar ik goed in ben (bv filmpjes, opdrachten, feedback). - Ik laat op school zien wat mijn talent is (Kuijpers, Meijers & Bakker, 2006).

5. Loopbaancompetentie netwerken

Zelfprofilering	<p>Zelfprofilering is gebaseerd op de kennis die de leerling heeft over zichzelf, studie en werk, en op ervaringen betreffende de sturing van de loopbaan (Hoe kan ik laten zien wat ik kan?). Zelfprofilering levert feedback op die gebruikt kan worden voor zelfreflectie en levert informatie op over studie/werk, dat gebruikt kan worden voor werkexploratie. Kortom: de ene loopbaancompetentie levert informatie op die nodig is voor de andere. Daarnaast is ook onderscheid aan te geven tussen de loopbaancompetenties. Loopbaanreflectie en loopbaansturing zijn meer gericht op interactie met zichzelf; werkexploratie en zelfprofilering meer op interactie met de omgeving. Zelfreflectie en werkexploratie zijn meer gericht op bewustwording van mogelijkheden; loopbaansturing en zelfprofilering zijn meer gericht op ingrijpen op het eigen loopbaanverloop (Kuijpers, 2003).</p>
5. Netwerken	<p>Staat voor een eigen netwerk, gericht op de loopbaanontwikkeling, en het opbouwen en onderhouden van een netwerk zodat de loopbaanontwikkeling optimaal kan verlopen. De leerling ontwikkelt de loopbaancompetentie om zijn contacten zodanig in te zetten dat hij een plaats op de arbeidsmarkt kan verwerven, behouden of wijzigen (wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen?). Deze contacten gebruikt de leerling bijvoorbeeld om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en weet welke mogelijkheden er allemaal zijn. De leerling kan zijn netwerk ook gebruiken om daadwerkelijk een nieuwe baan te vinden (Expertisecentrum LOB, 2018 & Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006).</p> <p>Kwantiteit en kwaliteit van netwerk, opbouwen en onderhouden van netwerkcontacten.</p> <p>Oppervlakkig: korte termijn en incidentele inschakeling van een netwerkcontact. Diepgaand: leren netwerken.</p> <p><i>Netwerken.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Elke kans om het belang van netwerken te noemen, deze in te schakelen en uit te breiden, wordt benut. - Bespreken van hoe je contacten maakt en behoudt (Meijers, Kuijpers & Winters, 2010).
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Netwerk opbouwen. - Netwerk inzetten voor deskundigheidsbevordering. - Netwerk inzetten voor mobiliteit. - Motivatie voor netwerken (Kuijpers, 2003).

Indicatoren vmbo en mbo	<ul style="list-style-type: none"> - Ik beschik over een netwerk van mensen die mij kunnen helpen bij mijn (studie)loopbaan . (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik onderhoud mijn netwerk en breid het uit (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik kan iets betekenen voor mensen in mijn netwerk (Meijers, Kuijpers & Bakker, 2006). - Ik ga contacten aan en onderhoud deze om eigen ambities te realiseren (Curriculum.nu & SLO, 2018). - Ik neem verantwoordelijkheid voor mijn eigen handelen (Curriculum.nu & SLO, 2018). - Ik heb inzicht in mijn eigen doelen, motieven en capaciteiten (Curriculum.nu & SLO, 2018). - Ik toon mijn kwaliteiten en motieven in werk, stage en op de arbeidsmarkt. (Expertisecentrum LOB, 2018).
Indicatoren leeftijdscategorie 16–25 jaar	<p>Netwerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ik ken veel mensen binnen mijn werk die mij kunnen helpen met mijn loopbaan. - Ik ken veel mensen buiten mijn werk die mij kunnen helpen met mijn loopbaan. - Ik weet welke mensen in mijn omgeving mij kunnen helpen met mijn loopbaan. - Ik ken de juiste mensen om mij te kunnen helpen met mijn loopbaan. - Ik weet hoe ik nieuwe mensen kan leren kennen die mij kunnen helpen bij mijn loopbaan. - Ik weet hoe ik mensen in mijn netwerk om hulp kan vragen. - Ik kan de juiste mensen benaderen om mij te helpen met mijn loopbaan.(Huibers, 2010) <p>Zelfprofilering: (kan er ook uit)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ik kan duidelijk aan anderen laten merken waar ik goed in ben in mijn werk. 2. Ik weet hoe ik aan mijn omgeving moet laten zien wat ik leuk vind in mijn werk. 3. Ik ben in staat aan mensen duidelijk te maken wat ik wil bereiken in mijn loopbaan. 4. Ik kan aan mijn omgeving laten zien wat ik belangrijk vind in mijn werk. 5. Ik kan mijn kwaliteiten goed aan anderen laten zien. (Huibers, 2010)
Vragen die de leerling zichzelf kan stellen om de voortgang van de competentie netwerken te meten (vmbo en mbo)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik praat met vakmensen mensen buiten school over mijn toekomstwens. - Ik leer nu al mensen kennen die mij later kunnen helpen bij het vinden van leuk werk. - Ik vraag mensen die ik ken om mij informatie te geven over leuk werk. - Ik vraag mensen die ik ken naar nieuwtjes in de sector die ik gekozen heb. - Ik vraag mensen mij te helpen aan een (bijbaan, stage)plaats die belangrijk is voor mijn toekomst (Kuijpers, Meijers & Bakker, 2006).

Bronnen:

Akkermans, T. J., Brenninkmeijer, V., & Blonk, R. (2009). Vragenlijst Loopbaancompetenties. *Niet gepubliceerd*.

Curriculum.nu & SLO (2018). *Handreiking brede vaardigheden*. Geraadpleegd op 10 mei 2021, van [Downloads – Curriculum.nu /Handreiking-brede-vaardigheden \(3\).pdf](#)

Defillippi, R. J., & Arthur, M. B. (1994). The Boundaryless Career: A Competency- Based Perspective. *Journal of Organizational Behavior*, 15(4), 307-324.

Expertisecentrum LOB (2018). *Loopbaancompetenties*. Geraadpleegd op 10 mei 2021, van [DIGI Wegwijzer Loopbaancompetenties 2P.pdf \(expertisepuntlob.nl\)](#)

Huibers, M. J. (2010). *Middelbaar opgeleide jongeren in de boundaryless career: Validatie van een vragenlijst voor loopbaancompetenties* (Master's thesis).

Kuijpers, M. A. C. T. (2003). *Loopbaanontwikkeling (proefschrift)*. Enschede: Twente University Press.

Kuijpers, M., Meijers, F., & Bakker, J. (2006). *Krachtige loopbaangerichte leeromgevingen in het (v)mbo: hoe werkt het?* Driebergen: Het Platform Beroepsonderwijs

Meijers, F., Kuijpers, M. & Bakker, J. (2006). *Over leerloopbanen en loopbaanleren, loopbaancompetenties in het (v)mbo*. Het Platform Beroepsonderwijs.

Meijers, F. Kuijpers, m. & Winters, A. (2010). *Leren kiezen / kiezen leren. Een literatuurstudie. 's – Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.*